ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפונית דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית מאי טעמא איבעית אימא משום דנזופים הוו ואי בעית אימא דלא נבדור ענני כבוד א"ר פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה ולא [א]מסוכרינן ביה והאידנא דדשו בה רבים [1]שומר פתאים ה': ת"ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו ר"ח צפונית בחצי הלילה שנא' [2]ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' מאי תלמודא הא קמ"ל [ג]דעת רצון מילתא היא א"ר הונא [א]דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל מיתיבי [ג]משוך צריך שימול [ב]מדרבנן [ד]ודקארי לה מאי קארי לה הא צריך קתני קטעי בסיפא ר' יהודה אומר לא ימול מפני שסכנה היא לו אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא והולידו בנים ובנות שנאמר [3]המול ימול אפי' מאה פעמים ואומר [4]את בריתי הפר לרבות את המשוך מאי ואומר וכי תימא האי המול ימול לרבות ציצין המעכבים את המילה ת"ש את בריתי הפר לרבות את המשוך הוא סבר מדקא נסיב לה הש"ס קרא דאורייתא היא ולא היא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא מיתיבי [ה][ג]טומטום אין אוכל בתרומה נשיו [ד]ועבדיו אוכלין משוך [ה]ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלים אנדרוגינוס [ו]אוכל בתרומה [ז]ואין אוכל בקדשים טומטום אינו אוכל לא בתרומה [ח]ולא בקדשים קתני מיהת משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין תיובתא דרב הונא תיובתא אמר מר טומטום אינו אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלים נשיו לטומטום מנא ליה אילימא דקדיש דתניא [ט][ו]טומטום שקידש קדושיו קדושין נתקדש קדושיו קדושין אימר דאמר לחומרא לקולא מי אמרינן ספק אשה הוא ואין אשה מקדשת אשה אמר אביי [י]כשביציו ניכרות מבחוץ רבא אמר מאי נשיו [ז]אמו אמר פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאין מוליד אינו מאכיל קמ"ל ת"ש טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים בשלמא לאביי תנא רישא ערל ודאי וקתני סיפא ספק ערל אלא לרבא טומטום דסיפא ל"ל מאי טומטום ערל השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל אכיל מה טעם קאמר מה טעם טומטום אינו אוכל בתרומה מפני שספק ערל הוא וערל אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים לימא כתנאי [כ]משוך [ט](ונולד כשהוא מהול) וגר שנתגייר כשהוא מהול וקטן שעבר זמנו ושאר כל הנימולים לאיתויי מי שיש לו שתי ערלות [ב]אינן נימולין אלא ביום רבי אלעזר בר' שמעון אומר בזמנו

אין

רוח צפונית. נוחה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת: **לא נשבה להם רוח צפונית.** ביום ולא זרחה חמה עליהם: **איבעית אימא משום דנזופים היו.** ממעשה העגל ולא היו ראויין לאור נוגה: **ואיבעית אימא.** משום הכי לא נשבה כי היכי דלא ניבדרו ענני כבוד שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה ליכנס: **יומא דעיבא.** יום המעונן: **יומא דשותא.** (א) שרוח דרומית מנשבת והיא קשה מכל הרוחות: **עת רצון מילתא היא.** וכיון דחצות הלילה עת רצון הואי למכת בכורות הואי נמי עת רצון לרוח צפונית ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה. וזה היה סימן לדוד כנור תלוי לו למעלה ממטתו ונקבע' כלפי צפון כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו והוא נעור'. והאי דנקט הכא ארבעים שנה לומר לך שאפילו אותן מ' שנה דנזופים היו ולא נשבה להו בימים נשבה להו בחצות לילה משום דעת רצון הוא: **משוך.** מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה: **הא צריך קתני.** מדרבנן מדלא קתני משוך הרי זה ערל: **שסכנה היא לו.** שמא יעשה כרות שפכה: **בימי בן כוזיבא.** שמשכום עובדי כוכבים באונס בכרך ביתר וגברה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ונצחם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו: **הוא סבר.** ההוא דאותיב לעיל לרב הונא מרישא סבר מדנסבי לה רבנן לימוד' למילתייהו מדאורייתא אלמא מדאורייתא הוא: ה"ג **מיתיבי טומטום אינו אוכל בתרומה כו'** ובסיפא גרס **קתני מיהא משוך תיובתא דרב הונא תיובתא: טומטום אינו אוכל בתרומה.** שמא אם היה נקרע ימצא זכר והרי הוא ערל: **נשיו ועבדיו.** לקמן מפרש נשים לטומטום מנא ליה: **אנדרוגינוס.** מהול מותר לאכול בתרומה ממה נפשך בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה זרעו של כהן הוא: **ואין אוכל בקדשים.** בקדשי קדשים קמיירי כגון מנחת ואשם ושירי מנחות שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וזה ספק אשה הוא: **טומטום אינו אוכל.** לקמן מפרש אמאי הדר נקט ליה: **קתני מיהת משוך אוכל.** אלמא לא גזור עליה תיובתא דרב הונא דאמר מדבריהן גזרו עליו תיובתא. לישנא אחרינא גרסי' (ב) [לימא] מסייע ליה (ג)[לרב הונא] טומטום אינו אוכל כו' והאי אוכלין דמשוך ונולד מהול מדאורייתא קאמר וסייעתא דרב הונא וזו שמעתי והיא נראית עיקר מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן אלמא ליכא למאן דמכשיר לגמרי: **אי נימא דקדיש.** שקידש אשה ושמא זכר הוא וקדושיו קדושין דהא תניא טומטום שקידש קדושיו קדושין מספק וצריכה גט: **נתקדש קדושיו קדושין.** ונפקא מינה לאיתסורי האי דקדשיה באחותו של טומטום ובאמו שמא אשה הוא: **לחומרא.** דבעינן גט מיניה: **לקולא מי אמרי'.** דניחזקיה כזכר ודאי ויאכיל בת ישראל בתרומה: **מוליד מאכיל.** את אמו בתרומה דדייקינן לה ויליד ביתו (ויקרא כב) כראוי להוליד קמשמע לן: **מאי טומטום.** דקתני בסיפא ערל גמור: **מה טעם קאמר.** סיפא לפרושי רישא אתא והכי קאמר מה טעם טומטום אין אוכל מפני שהוא ספק ערל וערל אין אוכל לא בתרומה ולא בקדשים: **נימא כתנאי.** מילתא דרב הונא תנאי היא אי הוי משוך דאורייתא או דרבנן: (מ)**ונולד כשהוא מהול.** שצריך להטיף ממנו דם ברית): **וגר שנתגייר כשהוא מהול.** כגון ערבי וגבעוני שנתגיירו וצריך להטיף ממנו דם ברית: **שתי ערלות.** ב' עורות זו על גבי זו(ס):

מר

משום דלא נשיב להו רוח צפונית. בספרי אומר דבגנותן של ישראל סיפר הכתוב שלא עשו אלא פסח אחד במ' שנה שהיו במדבר שלא מצינו שעשו פסח אלא בשנה שניה ותימה וכי במזיד היו נמנעים ואי משום מילת זכרים שהיו מעכבים והשיב גנות לפי שגרמו הם דבר זה והא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל (דף עא.) המול לו אמר רחמנא ואז יקרב וגו' ואמר רבינו יצחק דעשו פסחים אבל לא עשו כתקנן אלא אחדים: **לא** נשבה להם רוח צפונית. פי' בפני עצמה אבל אין לפרש דלא נשבה כלל דהא אמר בסוף כל הגט (גיטין דף לא: ושם) ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים: **נזופין** היו. אמר רבינו יצחק ממעשה מרגלים ולא כמו שפירש בקונטרס ממעשה העגל שהרי מחל להם הקב"ה ואמר להם סלחתי שאחר כן נעשה משכן והשרה שכינתו ביניהם: **דלא** ניבדור ענני כבוד. לא משום דתקיפה דנוחה היא וטוב לנחבלים אלא שמפזרת העננים והעת יפה כדאמר (מגילה דף כח:) בעיא שמעתתא צילותא כיומא דאסתנא וכתיב נמי (איוב לז) מצפון זהב יאתה והב לשון אורה כמו המריקין זהב (זכריה ד) וכן פירש מנחם ואף לפי המדרש כן הוא דדרשינן (ב"ב דף כה:) שמזלת הזהב לפי שמפזרת את העננים והגשמים נעצרים והתבואה ביוקר ולכך הזהב כזול: **ומדבריהם** גזרו עליהם. והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מד.) עכן משוך בערלתו היה ומפיק ליה מקרא אסמכתא בעלמא היא והא דאמר בפרק קמא דשבועות (דף יג.) דמשוך ערלה בכרת היינו שלא מל כלל: **מיתיבי** כו'. דמשוך אוכל בתרומה אע"ג דצריך שימול מדרבנן מפני שנראה כערל לא אסרוהו בתרומה ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה נ"ל דמשמע ליה אוכל מן התורה אבל מדרבנן אסור כדמוכח (ט)[ברייתא] דקתני צריך שימול: **מבחוץ.** וא"ת אכתי היאך מאכיל את אשתו דכיון דאינו בן ביאה לא הוי חופתו חופה כמו פתוחה מכח ג' לעיל בפרק הבא על יבמתו (דף נו:) וי"ל דכיון דראוי לקרוע הוי בר חופה:

אין

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה י טוש"ד סימן רסב:
כ ג מיי' שם הלכה יא:
כא ד מיי' שם הלכה יד:
כב ה ו מיי' שם הלכה יא:
כג ז ח מיי' פ"י מהלכות מעשה קרבן הלכה ט:
כד ט מיי' פ"ד מהלכות אישות הלכה יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ה:
כה י מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה יב טוש"ד סימן שלא:
כו כ מיי' פ"א מהל' מילה הלכה ז סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף ג:

תוספות ישנים

השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל מיבעיא. וא"ת ולימא דרישא מיירי בודאי ערל וסיפא מיירי בטומטום ממש דהיינו ספק ערל וי"ל דא"א לומר דרישא בערל ודאי דא"כ לא הוה קרי ליה טומטום דא"ל דאגב סיפא נקטיה שאין דרך למתני רישא אגב סיפא אבל סיפא אגב רישא מני לאוקומי בודאי ערל והאי דנקט טומטום אגב רישא נקטיה (א) דמיירי בטומטום דמתנא סיפא טומטום אע"ג דטומטום הוי ערל ודאי:

(א) נראה דצ"ל דמיירי בטומטום שתא נקט בסיפא נמי בטומטום אע"ג דטומטום הוי ערל וודאי.

מסורת הש"ס

א) [גירסת הערוך מסוכרינן ועי' בתוס' ע"ז כט. תלא לסטורין], ב) [ברכות ח. תענית כד:], ג) [תוספתא דשבת פט"ו], ד) [עי' פרש"י כתובות לו. ד"ה ודקארי], ה) [תוספתא פ"י], ו) [תוס' פ"א בכורות מב:, ז) [חגיגה ד.], ח) [תוס' דשבת פט"ו], ט) רש"ל מ"ז, י) בס"א: ונקביו, כ) [ברכות ג:], ל) [רש"ל], מ) רש"ל מ"ז, נ) [ועי' רש"י שבת קלה:], ס) [ועי' תוס' קדושין לו: ד"ה הואיל], ע) כ"ה בדפוי"'.

◆

תורה אור השלם

1. שמר פתאים יי דלותי ולי יהושיע: תהלים קטז ו
2. ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: שמות יב כט
3. המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם: בראשית יז יג
4. וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר: בראשית יז יד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יומא דשותא יום שרוח: (ב) ד"ה קתני מיהת וכו' לישנא אחרינא גרסי' תניא דמסייעא ליה לרב הונא טומטום:

◆

מוסף רש"י

לא נשבה להם רוח צפונית. ולא היה להם יום נוח לימול (יהושע ה ב). ודקארי לה מאי קארי לה. מי שהשיב תשובה זו בבית המדרש מה עלתה על רוחו (כתובות לו.). טומטום שקידש קדושיו קדושין. לחומרא וצריכה גט שמא זכר הוא (בכורות מב:). נתקדש קדושיו קדושין. וזה שקדשו אסור בקרובותיו של טומטום כגון באמו ובאחותו, דשמא נקבה הוא (שם). כשביציו ניכרות מבחוץ. אלא שהגיד טמון דהא ודאי זכר הוא (חגיגה ד.).